

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อสรุป

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ทุกประเทศปรารถนา ดังนั้นการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่ถูกต้องนับเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐบาลของทุกประเทศต้องให้ความสนใจ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ในการที่จะดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้องจะต้องทำการศึกษาตัวแปรสำคัญๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อสามารถทราบตัวแปรทางเศรษฐกิจที่สำคัญแล้วก็จะประ โยชน์ต่อการวางแผนนโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลต่อไป

ในระยะแรกของการพัฒนาเศรษฐกิจรัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ มุ่งที่จะพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยใช้นโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศมากกว่าการผลิตเพื่อส่งออกไปต่างประเทศ โดยเริ่มต้นจากการสร้างอุตสาหกรรมพื้นฐาน เพื่อผลิตสินค้าบางอย่างที่เคยนำเข้าจากต่างประเทศขึ้นเองภายในประเทศ และรัฐบาลให้การคุ้มครองโดยวางมาตรการกีดกันสินค้าในประเภทเดียวกันที่นำเข้าจากต่างประเทศ ในเวลาต่อมาเมื่อสามารถผลิตได้มากขึ้นและเกินความต้องการของตลาดภายในประเทศ จึงเริ่มเปลี่ยนมาสนใจตลาดต่างประเทศมากขึ้น โดยการส่งเสริมให้ผู้ผลิตสินค้าพัฒนาคุณภาพของสินค้า ให้สินค้านั้นสามารถขายได้ทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ และมีมาตรการช่วยเหลือผู้ผลิตในการลดต้นทุนการผลิตเพื่อที่จะสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ เป็นการเปลี่ยนนโยบายจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า มาสู่ นโยบายการส่งเสริมการส่งออก ซึ่งนโยบายนี้สามารถกระตุ้นให้เศรษฐกิจภายในประเทศต่างๆ เหล่านั้นสามารถเจริญเติบโตได้เป็นอย่างมาก จึงอาจกล่าวได้ว่าการส่งออกสามารถทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) เป็นกลุ่มประเทศที่ร่วมมือกันในด้านต่างๆ โดยมีแม่น้ำโขงที่ไหลอย่างไม่ขาดสายเป็นสายสัมพันธ์ธรรมชาติที่เชื่อมโยงประเทศ จีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม เมื่อปี ค.ศ.1992 ภายใต้การเสนอแนะของธนาคารพัฒนาเอเชีย 6 ประเทศ ดังกล่าว ได้จัดประชุมระดับรัฐมนตรีเป็นครั้งแรกและได้ก่อตั้งกลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) 16 ปีที่ผ่านมาความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่าง 6 ประเทศได้ใกล้ชิดแน่นแฟ้นขึ้นเรื่อยๆ พร้อมกับกระบวนการด้านความร่วมมือที่ลึกซึ้งขึ้นไม่ขาด

ระยะ ความร่วมมือที่ประสบผลสำเร็จล้วนแสดงให้เห็นถึงอนาคตแห่งความร่วมมืออันสดใส ตลอดระยะเวลา 16 ปี ที่ผ่านมามาประเทศต่างๆในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ได้กระชับความร่วมมือในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ โดยเฉพาะทางการค้า การส่งออก ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ ที่ทำให้อนุภูมิภาคนี้เกิดการพัฒนายู่ในระดับแนวหน้าด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจของทวีปเอเชีย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การส่งออกถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศนี้เป็นอันมาก

ในการศึกษารั้งนี้ เป็นการศึกษาผลกระทบของการส่งออกที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อที่จะหาคำตอบว่าการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าการส่งออกนั้นมีส่วนช่วยทำให้เกิดการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงอย่างไร โดยใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงเป็นตัวแทนในการวัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้นำเทคนิควิธีการทดสอบข้อมูลแพนเนล Panel Unit Root Test ด้วยวิธีวิธี Levin, Lin and Chu (LLC) มาใช้ทดสอบความนิ่ง (Stationary) ของข้อมูล ในการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในสมการ ได้นำเทคนิค Panel Data มาใช้ในการประมาณค่าด้วยวิธี Pooled OLS, Fixed Effects Model และ Fixed Effects Model โดย LSDV และทดสอบด้วย Random Effects Model โดยทำการทดสอบตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 จนถึงปี ค.ศ. 2007 รวมทั้งสิ้น 20 ปี ซึ่งมีผลการศึกษา ดังนี้

5.1.1 สรุปผลการทดสอบ Panel Unit Root

ผลการทดสอบ Panel Unit Root โดยวิธี Levin, Lin and Chu (LLC) ที่ Level Order พบว่า ตัวแปรทุกตัว คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริง และการส่งออก มีความนิ่งของข้อมูลที่อันดับความสัมพันธ์ที่ระดับ Level หรือ I (0) เนื่องจากค่า Probability (t-statistic) ของตัวแปรทุกตัวปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ที่ว่า ข้อมูลแพนเนลไม่นิ่ง นั่นแสดงว่ายอมรับสมมติฐานรองที่ว่า ข้อมูลแพนเนลนิ่งหรือไม่มียูนิทรูท ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ดังนั้นผลการทดสอบจึงตรงตามทฤษฎีการทดสอบ Panel Unit Root ที่ว่าเมื่อตัวแปรทุกตัวมีอันดับความสัมพันธ์อันดับเดียวกัน สามารถนำตัวแปรทุกตัวไปทดสอบหาความสัมพันธ์ของแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาได้

5.1.2 สรุปผลการทดสอบการประมาณค่าด้วยวิธี Pooled OLS

จากการประมาณค่าด้วยวิธี Pooled OLS พบว่าการส่งออกและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริง มีความสัมพันธ์และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ ถ้าการส่งออกเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งผลการประมาณค่าที่ได้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจากการทบทวนงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา ก็ให้ผลการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน เช่นในงานวิจัยของ Rostam M.Kavoussi (1984) ที่ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการขยายตัวของการส่งออกกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ก็พบว่าการส่งออกมีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในทิศทางเดียวกัน แต่เมื่อทำการพิจารณาจากค่า Adjusted R-square จากตาราง 4.4 พบว่ามีค่าต่ำ แสดงว่าค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรจากแบบจำลองที่ได้มีค่าความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณาค่า Durbin-Watson stat ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ต่ำมาก เพราะค่าที่ได้ไม่เข้าใกล้ 2 ก็แสดงให้เห็นว่าค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรการส่งออกและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริง ยังไม่มีความเป็นอิสระต่อกันอย่างแท้จริง ดังนั้นการใช้ Pooled OLS จึงมีประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับต่ำ ถ้าพิจารณาจากค่า Adjusted R-square และค่า Durbin-Watson stat

5.1.3 สรุปผลการทดสอบการประมาณค่าด้วยวิธี Fixed Effects Model

การประมาณค่าด้วยวิธี Fixed Effects Model พบว่าการส่งออกและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริง มีความสัมพันธ์และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ ถ้าการส่งออกเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับวิธี การประมาณค่าด้วยวิธี Pooled OLS และจากตาราง 4.5 แสดงให้เห็นว่าการส่งออกและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง โดยพิจารณาจากค่า Adjusted R-square ที่สูงขึ้น แสดงว่ามีค่าความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับที่สูงขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่า Durbin-Watson stat ก็ยังพบปัญหาว่าอยู่ในระดับที่ต่ำมาก นั่นคือปัญหาค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรทั้งสองไม่เป็นอิสระต่อกันอย่างแท้จริง (Autocorrelation) แสดงให้เห็นว่าการคำนวณด้วยวิธี Fixed Effects Model ยังมีความน่าเชื่อถืออยู่ระดับต่ำ

เมื่อแยกการประมาณค่าออกเป็นรายประเทศ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยการประมาณค่าด้วยวิธีการเพิ่มตัวแปรหุ่น หรือการทดสอบด้วยวิธี Fixed Effects Model (LSDV) พบว่ามีเพียงสองประเทศเท่านั้นที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ประเทศกัมพูชา และประเทศ

เวียดนาม ส่วนประเทศอื่นพบว่ามียุทธศาสตร์ทางสถิติ ซึ่งได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศพม่า ประเทศไทย และประเทศจีน (ยูนาน) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ที่ว่าความสัมพันธ์ของการส่งออกและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

พบว่า ถ้าการส่งออกของประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงของประเทศเพิ่มขึ้น

สำหรับเหตุผลที่ทำให้ลาว มีค่านัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะประเทศลาวมีการส่งออกสินค้าที่ทำรายได้สูง นั่นคือการส่งออกเชื้อเพลิง พลังงานไฟฟ้า แร่โลหะ สินแร่ต่างๆ ให้กับประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะประเทศไทย ทำให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้ลาวยังมีเมืองท่าที่สำคัญในการทำการค้าทั้งทางบกและทางทะเล และเป็นเมืองหน้าด่าน ทำให้มีการค้า การส่งออกมากขึ้น รวมถึงระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพ ค่าแรงงานถูก ทำให้เป็นเหตุจูงใจสำคัญที่ดึงดูดนักลงทุนให้เข้าไปลงทุนมากยิ่งขึ้น ทำให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

ประเทศพม่า

พบว่า ถ้าการส่งออกของประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงของประเทศเพิ่มขึ้น

สำหรับเหตุผลที่ทำให้พม่า มีค่านัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากกิจกรรมด้านการส่งออกพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ทำให้ดุลการค้าเกินดุลและเงินสำรองของประเทศเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีนโยบายจำกัดการนำเข้าสินค้าประเภทวัตถุดิบและด้านการลงทุนจากต่างชาติ โดยอุตสาหกรรมพลังงานยังคงเป็นอุตสาหกรรมที่ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการค้าชายแดนซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งล้วนแต่ส่งผลให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตมากขึ้น

ประเทศไทย

พบว่า ถ้าการส่งออกของประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงของประเทศเพิ่มขึ้น

สำหรับเหตุผลที่ทำให้ไทย มีค่านัยสำคัญทางสถิติเนื่องจากนโยบายในประเทศไทยมุ่งเน้นการส่งออกมากกว่าการนำเข้า โดยได้เริ่มบุกเบิกงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาอย่าง

จริงจั้งตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 สำหรับการส่งออกของไทยพบว่ามีการขยายตัวได้ดีกว่าหลายประเทศ แม้ว่าค่าเงินบาทจะแข็งค่าขึ้น ปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ การขยายตัวของเศรษฐกิจโลก ที่เริ่มฟื้นจากวิกฤต ทำให้เกิดการต้องการซื้อสินค้าและบริการโดยรวมเพิ่มขึ้น, การขยายตลาดไปยังผู้ซื้อใหม่ๆ และลดการกระจุกตัวของประเภทสินค้าส่งออก และความพยายามของผู้ผลิตและผู้ส่งออก ในการปรับปรุงสินค้าและบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า รวมทั้งปรับปรุงผลิตภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิตลง แต่ส่งผลให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตมากขึ้น

ประเทศจีน (ยูนาน)

พบว่า ถ้าการส่งออกของประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงของประเทศเพิ่มขึ้น

สำหรับเหตุผลที่ทำให้จีน (ยูนาน) มีค่านัยสำคัญทางสถิติเนื่องจากยูนานเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีการผลิตกระแสไฟฟ้าพลังงานน้ำและพลังงานความร้อนจากถ่านหิน ซึ่งสร้างรายได้จากการส่งออกเป็นอันมาก ต้นทุนแรงงานในประเทศต่ำ ทำให้สามารถผลิตสินค้าและบริการ โดยมีต้นทุนต่ำตามไปด้วย ส่งผลให้สินค้าส่งออกส่วนใหญ่ราคาถูกขายได้ในจำนวนมาก โดยรายได้ส่วนใหญ่จะมาจากภาคส่วนอุตสาหกรรม ทำให้มีดุลการค้าเพิ่มขึ้น

5.1.4 สรุปผลการทดสอบการประมาณค่าด้วยวิธี Random Effects Model

การประมาณค่าด้วยวิธี Random Effects Model พบว่าการส่งออกและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริง มีความสัมพันธ์และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ ถ้าการส่งออกเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับวิธี การประมาณค่าด้วยวิธี Pooled OLS และ Fixed Effects Model และจากตาราง 4.8 แสดงให้เห็นว่าค่า Adjusted R-square ของตัวแปรทั้งสองมีค่าที่สูงขึ้นเช่นเดียวกับ Fixed Effects Model แสดงว่ามีค่าความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับที่สูงขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาความคลาดเคลื่อนของตัวแปรทั้งสองไม่เป็นอิสระต่อกันอย่างแท้จริง เพราะค่า Durbin-Watson stat อยู่ในระดับที่ต่ำมาก

จากการศึกษาผลการประมาณโดยวิธี Fixed Effects และ Random Effects พบว่าตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นั่นคือ การส่งออกมีผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริงในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่ค่า Adjust R-Squared และค่า Durbin-Watson ของการประมาณค่าด้วยวิธี Random Effects มีค่ามากกว่าการประมาณโดยวิธี Fixed Effects ดังนั้นจึงทดสอบเพื่อดูว่าแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาควรที่จะใช้การประมาณโดยวิธี

Fixed Effects ได้หรือไม่ จากตารางที่ 4.9 ผลการทดสอบ Hausman Test พบว่า ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ที่ว่าพจน์คลาดเคลื่อนของแต่ละประเทศไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ แสดงให้เห็นว่า การประมาณโดยวิธี Fixed Effects เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการประมาณแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาแล้วจะพบว่า การประมาณค่าด้วยวิธี Pooled OLS, Fixed Effects และ Random Effects ให้ค่า Durbin-Watson ที่ต่ำเพราะค่าที่ได้ไม่เข้าใกล้ 2 ก็แสดงให้เห็นว่าค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรการส่งออก และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริง ยังไม่มีความเป็นอิสระต่อกันอย่างแท้จริง หรืออาจจะเป็นเพราะปัญหาเฉพาะอย่างอื่นที่ไม่สามารถระบุได้ แต่ถ้าพิจารณาค่า Adjusted R-square พบว่ามีค่าที่สูงในการทดสอบด้วยวิธี Fixed Effects และ Random Effects แสดงว่าตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลองสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ มีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบค่า Adjusted R-squared และค่า Durbin-Watson statistic

วิธีการศึกษา	Adjusted R-squared	Durbin-Watson statistic
Pooled OLS	30.30%	0.249352
Fixed Effects Model: Cross-section fixed effects test	34.68%	0.015765
Fixed Effects Model: LSDV	93.74%	0.458797
Random Effects Model	89.90%	0.221249

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตาราง 5.1 จึงสามารถนำมาจัดอันดับประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของวิธีการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในงานศึกษานี้ ตามลำดับดังนี้ คือ

1. Fixed Effects Model: LSDV
2. Random Effects Model
3. Fixed Effects Model: Cross-section fixed effects test
4. Pooled OLS

จะเห็นได้ว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออก ต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) โดยการประมาณค่าด้วยวิธี Fixed Effects Model ที่มีการสมมติให้ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าคงที่ แต่ค่าคงที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละประเทศซึ่งจะให้ค่าคงที่มีหลายค่าตามจำนวนประเทศ ซึ่งมีการระบุตัวแปรหุ่น พิจารณาทีละประเทศ หรือเรียกอีกอย่างว่า Least Squares with Dummy variables (LSDV) ให้ผลความน่าเชื่อถือมากที่สุด ส่วนวิธีที่มีประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือน้อยที่สุด คือ การประมาณค่าด้วยวิธี Pooled OLS

ผลที่ได้จากการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ยังไม่สามารถสรุปเป็นที่แน่นอนได้ว่า เมื่อนำวิธีการศึกษานี้ไปใช้กับข้อมูลของประเทศหรือภูมิภาคอื่น จะให้ผลการศึกษาแบบเดียวกัน เนื่องจากแต่ละประเทศมีรายละเอียดของข้อมูลที่แตกต่างกัน ดังนั้นผลการศึกษาจึงอาจจะให้ผลที่แตกต่างกัน สำหรับผลการศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นแค่การพิสูจน์สำหรับกรณีของประเทศในกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศ ที่เลือกมาทำการศึกษาในช่วงระยะเวลา 20 ปี

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในภาวะที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤตการณ์แฮมเบอร์เกอร์ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของทุกประเทศทั่วโลก ส่งผลให้เศรษฐกิจทั่วโลกต่างชะลอตัว การนำเข้าของประเทศคู่ค้าลดลง การส่งออกของประเทศที่เป็นผู้ส่งออกขยายตัวได้ช้าลง และมีการแข่งขันมากขึ้นกับผู้ส่งออกของประเทศอื่นๆ ที่มีการส่งออกสินค้าในประเภทเดียวกันหรือสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้ จึงจำเป็นต้องมีการปรับกลยุทธ์ในการส่งออก เพื่อให้สามารถใช้นโยบายนี้ต่อไปได้ และต้องแสวงหาปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปัจจัยที่มีอยู่ภายในประเทศมาใช้ในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับการใช้นโยบายส่งเสริมการส่งออก

จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า การส่งออกมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากกรณีประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศพม่า ประเทศไทย และประเทศจีน (ยูนาน) ที่มีการส่งออกเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเพิ่มสูงขึ้นด้วย ดังนั้นรัฐบาลในแต่ละประเทศควรมีนโยบายเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกและกลยุทธ์ในการส่งออกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาจเพิ่มตลาดในการส่งออกเพื่อขยายฐานสินค้าส่งออก ให้การส่งเสริมเพื่อพัฒนาสินค้าส่งออกให้ที่คุณภาพและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับสำหรับประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม ที่การส่งออกไม่มีความสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์มวล

รวมประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริง รัฐบาลควรวางแผนยุทธศาสตร์ เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศให้มากขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและส่งเสริมให้เกิดการค้า รวมไปถึงแก้ไขปัญหา อุปสรรคทางการส่งออกที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง

5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาโดยเน้นตัวแปรการส่งออกกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อพิจารณาผลของการส่งออกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้จัดเก็บข้อมูลเป็นรายปีจากกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขงทั้ง 6 ประเทศ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 ถึง ค.ศ. 2007 รวมทั้งสิ้น 20 ปี ข้อมูลจึงมีจำกัดในการหาช่วงเวลาที่เหมาะสม ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มค่าสังเกตให้มากขึ้นหรือใช้ข้อมูลเป็นรายไตรมาส หรือข้อมูลเป็นรายเดือน เนื่องจากจำนวนค่าสังเกตมีผลโดยตรงต่อการหาจำนวนช่วงเวลาที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผลการศึกษามีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ในส่วนของตัวแปรการส่งออก อาจศึกษาโดยมีการแบ่งรายละเอียดในส่วนของการส่งออก ออกเป็นภาคส่วนต่างๆ เช่น การส่งออกสินค้าเกษตร สินค้าอุตสาหกรรม และในส่วนของการบริการ เพื่อดูความสัมพันธ์ของการส่งออกในแต่ละส่วน ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น และอาจทำการศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การใช้จ่ายของภาครัฐบาล การใช้จ่ายของภาคเอกชน การนำเข้าดุลการค้าและอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเช่นกัน

นอกจากนี้อาจทำการศึกษาถึงรูปแบบฟังก์ชันหรือสมการ ที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ของการส่งออกในอนาคต เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการวางแผนและการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการส่งออกต่อไป ตลอดจนอาจจะมีการปรับใช้เทคนิควิธีการที่ทันสมัย หรือวิธีการอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น วิธีการทดสอบข้อมูลแพนเนล โคอินทิเกรชัน (Panel Cointegration) เพื่อนำมาเปรียบเทียบรวมทั้งทำให้การวิเคราะห์มีความชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น